

מנחת דבר

הערות ועיונים מחידושי רבנו הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

נלקטו מספר "מנחת חינוך" עם הערות "מנחת דבר" מרבנו שליט"א

ולפי"ז אף ששניהם יביאו בכורים מספק כל אחד מאילנו מאותה קרקע שש בה ספק מכירה, מ"מ חד לגבי אידך לא חשיב בכורים, ונפ"מ אם יתערבו כזית מזה וכזית מזה ועוד כזית חולין יהא מותר לאוכלן מן התורה דיש כאן ודאי ב' זיתי היתר ורק חד איסור [ולא חד איסור ודאי ועוד ספק].

והנה מד' החזו"א מתבאר דהמוכר שמביא בכורים מקרקע זו, יהי הבכורים בתורת ודאי כיון שמדין חזקת מרא קמא הקרקע בחזקתו [וכ"ה בעוד אחרונים]. וקשה מירושלמי ריש בכורים, הנוטע אילן ומבריכו ומכר את השביל שבין האילן להברכה דיש ספק אם מכר לו את השביל עד התהום, או רק מקום דריסה מכר לו, הרי המוכר מביא ואינו קורא מספק. והלא מספק המוכר מוחזק ומ"מ אינו מביא בתורת ודאי ועי'.

בענין אמירת אבותינו בגר

בתוס' בב"ב פ"א א' בד"ה והא כתיב וכו' מייתי ירושלמי דגר מביא בכורים וקורא משום דכתיב אב המון גויים, וכן מתפלל אלוקי אבותינו, (והנה התוס' אייתו לירושלמי, אמנם מדברי תוס' לקמן קס"א ב' נראה דלא ס"ל כן. דכתבו סוף ד"ה דלא דגרים שאין להם אב אינם יכולים לחתום בשם אביהן רק איש פלוני עד, ולכאוי' יכולים לחתום בן אברהם אבינו ע"ה כמו שכותבין בגיטין בשו"ע אהע"ז סי' קכ"ט ס"כ, ועיי' ביאור הגר"א שצ"ח לאו"ח סי' ע"ג, והיינו דין התפילה דירושלמי, והתוס' שם ס"ל דלא כירושלמי.

וכתב הרמב"ן דכל האבות הן אבות העולם, וכן בשאר קמאי. אמנם השאגת אריה סי' מ"ט כתב דלשון הרמב"ם ריש פ"ד דבכורים ל"מ כן אלא משום

בענין מוחזק אי נחשב ממונו בודאי לכל דיני התורה אמרינן בגמרא בב"ב פ"א ב' דהקונה ב' אילנות בתוך שדה של חברו מביא בכורים מספק, (דהוי ספק אם קנה קרקע עם האילנות), ומקשים האחרונים [עיי' שו"ת חמדת שלמה או"ח סי' א' וסי' ב'] והא קרקע בחזקת בעלי עומדת, וזה דין ודאי וכדאמרי' ב"מ ו' ב' דאי תקפו כהן מוציאין מידו מצי לעשר מעשר בהמה, וכאן נמי לא מהני תפיסה.

ובחזו"א אהע"ז סי' ל"ט סק"ג כתב שאין כאן סתירה נהי דמי שהוא מוחזק חשיב ממון ודאי דידי' לכל דיני תורה מ"מ גם לשני יש דין ספק בעלים. וז"ל שם נהי דמי שהוא מוחזק חשיב כממונו ודאי לכל דיני התורה מ"מ גם התופס הראשון שאנו עתידין להוציא ממנו חשיב ספק ממונו דאם אמת שהוא ממונו לא מפקע זכותו בזמן שהוא בידו וכו' ועיי' ראייתו מסוגיין.

וגדר הענין נראה שהוא כעין פלגינן, והיינו דדין מוחזק ומר"ק אינו שינוי הבעלות וכמו שדנו בזה אלא דין הנהגה לענין דיני ממונות וכהנהגת דין חזקה דמעיקרא בעלמא. ולפי"ז אף דעלינו להניח ע"פ דין זה כאילו אמיתת הענין הוכרעה דממון זה שייך למחזיק (וכן למר"ק) כל זה הוא רק בהנוגע לבעלותו והמסתעף מזה אבל כל שאינו נוגע לבעלותו ואינו סותר ופוגע בה אין כאן הכרעה וחשבינן לי לאידך לדינים הנוגעים לו כספק בעלים וכגון לענין ביכורים דידי' וכן לענין קידושי אשה דחשבינן לה כספק מקודשת כשנתקדשה ספק קידושין בקרקע, וכנ"ל, דאין בכל זה פגיעה בבעלות המוחזק וזכויותיו.

ניתן לקבל גליונות חדותא דאורייתא על המועדים בכתובת d7080@013net.net

מי שיש בידו מכתבי חידו"ת וכתבים מרבנו שליט"א ורוצה לזכות את הרבים יפנה ל- a0777164926@gmail.com

דלאברהם היתה השבועה תחילה, ועיקר השבועה עליה קאי. (וע"ש מה שכתב על דברי הכסף משנה שם). וצריך לומר דגם בתפילה כן דאברהם היה העיקר והשורש.

ויל"ע מאגרות הרמב"ם בתשובה לגר לענין ברכת שעשה נסים לאבותינו דכתב שם דמצי למימר שהוצאתנו ממצרים ושעשה נסים לאבותינו שכל הנסים כאילו נעשו לו מאחר שנכנס תחת כנפי השכינה. וצ"ע דאכתי לשון אבותינו קשה. וגם קשה מלשון הרמב"ם דמייתי השאגת אריה.

דין תחומין בגר בשבת ובמתן תורה

ברמב"ן ערובין מ"ג א' אייתי פלוגתא אם יש קנין שביתה דתחומין באמצע היום כשלא קנה בתחילת היום שביתה (אפילו קנין שביתה דד"א, יעוין שם). ולשיטת תוס' דאייתי התם יש קנין שביתה גם באמצע היום כשלא קנה קודם כלום, דזה תחילת היום שלו וקונה לו עירוב.

והנה אייתי רמב"ן לבתר הכי שם לדברי הירושלמי דטעמא דריו"ח בן נורי מאחר שאילו היה ער היה קונה לו שביתה ישן ולא קנה לו שביתה יש לו אלפיים לכל רוח. והנה אף דלא אזיל ירושלמי בשיטתא דגמ' דילן בביאור דעת ריב"נ, מ"מ איכא מיניי סיעתא לשיי רמב"ן. דכי היכי דלירושלמי אליבא דריב"נ טעמא דישי קונה שביתה היינו לגבי זה לכשיעור יהא לו אלפיים אמה הכי נמי לדידן הוה כן למעלה מי דקונה שביתה שם לגבי זה דכשירד יהא לו משם אלפיים אמה.

ויעוין שם בירושלמי, פ"ד ה"ה, דבעי בגר שטבל בשבת [ולכאוי צ"ל שם, מאחר שאילו היה גר היה קונה שביתה. וצ"ב] ומשמע דמדמי הירושלמי גוי לישן. ויל"ע דגוי לכאוי שאני מישן [ולמעלה מי] דאין לו לגוי דינים דשביתה כלל, ועי' סוגיא דחפצי נכרי אין להם שביתה מ"ז ב', ולכאוי לסוברים דישי קנין שביתה באמצע השבת הכי נמי דקני ליי שביתה בעת גרותו, אך למאי דקיימינן השתא דאין קנין שביתה באמצע השבת מהראוי דלא יהא לו

אלא ד"א. [ועיי' בנתגייר בעיר שאינה מוקפת חומה. ועי'].

והיי מקום לומר לאידך גיסא, דלכו"ע גר קונה שביתה באמצע השבת ומטעמא דחשיב לדידי השתא כתחילת השבת, דמקודם לא בר שבת ולא בר מצוות הוא כלל. ועי'. [ומ"מ לענין דין אין מוקצה לחצי שבת לכי גם לגבי גר שנתגייר אחר היעשותו מוקצה הו"ל כן, ולא אמרינן דהוה לדידי כמוקצה מתחילת השבת ונימא ביי מיגו דאיתקצאי וכו'. ועי'].

ויעוין בסי' בית אברהם להגרא"ל מצ'כנוב זצ"ל דאייתי ראיי דדין ד"א ליוצא חוץ לתחום לא הוי אלא מדרבנן גם לסוברים דתחומין הוו מה"ת, מהא דשבת פ"ז, שישי למאי, רבא אמר לחניתן, ר"א בר יעקב אמר למסען, וקמיפלגי בשבת דמרה, מר סבר אשבת איפקוד אתחומין לא איפקוד וכו', ואי נימא דדין ד"א הוה מה"ת תקשה הא לכו"ע בשבת ניתנה תורה, וכיון דלא איפקוד אתחומין א"כ לא הוו בכניסת השבת בני שביתה ולא קנו שביתה, וכשנצטוו בשבת לא הוה להו אלא ד"א והיאך אמר להם הקב"ה שובו לכם לאהליכם דמשמע באותו יום. אלא ע"כ דין דד"א ל"ה אלא מדרבנן ומדאורייתא רשאי לילך כמה מילים יעו"ש מש"כ בזה.

ולהנ"ל יש לומר דכאן חשיב כתחילת השבת, כיון שלא הייתה שביתה מעיקרא לפני שנאמרו דיני תחומין, ועל כן כשנתחדשה הלכה דתחומין וכל דיניהם הו"ל כתחילת היום לדיני תחומין, ומהני למיקני אז שביתה. ואפילו את"ל דבגר שייך קנין שביתה מקודם לענין זה דלכשינתגייר יחול עליו דין שביתה ממקומו וכישן לענין כשיעור משנתו, וכמו שנראה לכאוי מהירושלמי, היינו משום דאיכא שביתה בעולם למצווים עליה, אך במתן תורה דקודם לכן לא היתה שביתה כלל שפיר איכא למיחשב אז כתחילת היום וקנו שביתה.